

je namesto bombončka nastavil torto. Čokoladno, ravno prav vlažno, s kakšno češnjo na vrhu. In prelivom. Za zadnjo ožino, ko nam je voda stekla tudi tja, kjer je potrebno za potomce vzdrževati konstantno temperaturo, se je odprlo. Odprlo je sicer relativen pojem ... Recimo, da se nahajamo v Dražgošah, ravno v času, ko se je v Evklidovi največ dogajalo. Tam je Stari, ki vliva motivacijo kopalcem v jami »nad vasjo« in oni kopljejo. Nekaj zasutih kopalcev kasneje se jama odpre. Vsi se zaženemo v odprte galerije, polne jamskega okrasja. Dvorane, sigaste kope velikosti večjih cerkvenih zvonikov in še in še. No, v Evklidovi se ne odpre tako. V Evklidovi se odpre, ko narediš vsaj 5 m brez, da bi klel, ker se ti je obleka zataknila za vse mogoče rogle. Pasu itak nimaš več, ker z njim ne bi prišel preko prejšnjih deset ožin. A tokrat je to odpiranje trajalo. In On je tokrat celo pretiraval. Po nekaj metrih poševnega rova navzgor smo prišli pod manjši kamin (cca 15–20 m), iz katerega je curljala prej omenjena voda. Vse lepo in prav, a na drugi strani kamina je šel suh

in precej prostoren rov navzdol! In iz njega prepah. To nas je tako navdalo z moralo, da tudi neprehodna ožina ni bila ovira, saj se zadaj razširi. Vsaj tako trdita prvopristopnika, ki sta imela preko oči zastrto tančico histeričnega odkrivanja v Evklidovi piščali. Pustimo se presenetiti, morda se pa res.

Kakorkoli že, Evklidova je končno postregla s kar nekaj metri novih rofov. Vmes so sicer nekaj podobnega že uživali višje gor, v delih okoli Primovega labirinta. A glede na to, da ponovne akcije tja ni bilo več, jim ne verjamem, da so preveč uživali. Zgoraj napisano morda ni najboljši povzetek tega, kar se je v jami dogajalo v preteklih letih. Je bolj kot ne izliv gneva, ki ga človek nabere, ko se prevečkrat tlači skozi to razpoko. No, morda pa tudi ne ... Morda je le zanimiva reklama za najbolj zajebano jamo daleč naokoli. Spomin na Evklida je tako trdovraten, kot usrano blato iz spodnjih delov jame, ko se zažre v bele spodnjice.

*V spodnjih delih jame je precej vode, ki žal teče na jamarja
(foto: Špela Borko).*

*Ena malo starejša, slikana v silno prostornih delih jame
(foto: Matic Di Batista).*

Franci Gabrovšek

P4 IZ ONOSTRANSTVA

Različne starostne generacije se med seboj čudno razumemo. Mladi mislijo, da bo ves čas tako, malo starejši vemo, da ne bo, in hkrati verjamemo, da je še vedno tako. Oboji imamo malo prav in precej narobe. Generacijo 40+ in 50+, ki je še pred nekaj leti pazila, da žerjavica na Društvu ne ugasne, je zamenjala v povprečju pol mlajša ekipa, ki kuri kresove. Ker so uvidevni do žerjavičarjev, nas vztrajno vabijo medse, mi pa predvsem obljubljam.

Prva težava nastane že pri poimenovanju naše skupine.

Ker so Veterani že oddani, smo si nekoč rekli Polveterani, a to ni preveč izvirno. Vmes se je pojavil termin Sijoče zvezde, a saj vemo kako je z njimi; vsaj tiste najsvetlejše hitro izdihnejo v vesolje, da bi spet lahko nastale nove. Morda bi bolj ustrezala rdeča velikanka, ki se napihne, kot smo se malo tudi mi, in kuri svoj lasten pepel. To ne bi bilo preveč narobe, a tudi ne preveč častno. Ne vem kdaj se je prvič zgodilo – če ne prej, pa po skoraj dvodnevem obisku Zveznega tabora na Kaninu 2017, na katerem smo trije iz

omenjene generacije in en pol mlajši skoraj osušili taborno zalogo in se zjutraj napol v spanju vrnil v bazni tabor – ko so nam prvič rekli Zombiji. Zombi je seveda mnogopomenski, ampak če vzamemo pomene, ki nam laskajo – med drugim omenjajo tudi *postmortemsko* neobčutljivost na utrujenost – naj bo.

Tako je nanoslo, da sem polhote padel v ekipo, ki je šla na taboru 2018 raziskovat na dno P4. Očitno so si zamislili enega zombija na ekipo. »Franček, ti greš v sredo z Dibo, Špelo in dvema mladcema na poden. V jami bomo do sobote«, so bile besede človeka, ki bi na Kanin s platojem piva spravljal še Air Force 1. In sem se potem spraševal, kdaj sem bil nazadnje toliko globoko, če bo zdržal skelet, če zasedam kaj več prostora, kot pred leti ter se tolažil, da tako zanič tudi nisem, da imam kilometrino izpred let, da je špeh bolj stisljiv od sixpackov in tako je tolažba prevagala skrbi.

P4 ni kar tako, je čez kilometer globoka. Včasih je bila polna ožin, ki so jih v zadnjih letih več ali manj spravili v območje dostojnosti. Še pred prvimi širjenji, tam ob prelomu tisočletja, je bilo priti na sto metrov globine pravi podvig, ki ga sedaj zanesljivo ne bi več zmoželi. Jama je skoraj povezana z Renejevem breznom, kjer sem bil kake šest let mlajši zadnjič tako globoko. Dobro polovico jame pa sem spoznal pred letom.

Časovna stiska me je izpljunila na Gozdec v torek zvečer in v izogib skušnjavam sem nameraval kar pred jamo. A sem nad Starim Skalarjem vseeno zavil proti taboru, kjer najbolj vztrajni skušnjavci še niso šli spat. Še dobro, da se nam v sredo ni mudilo in sem uspel do odhoda v jamo zmetabolirati nočni koktejl. V jami sem kmalu pozabil na strahove in bolečine in užival v prostornih brezni in razširjenih prehodih. Z globino narašča tudi velikost prostora, dvestometerski Odmev temine navduši, sploh ko se prevesi v brezkončnost Infinituma. Od tu do bivaka Guardi le Stelle je še lep del gor-dol poti po zanimivih fosilnih kanalih. Bivak je v precej prostorni dvorani, na debelo tlakovani z laminiranimi (ledeniškimi?) sedimenti. Jedli in spali smo odlično, zame je bila novost dobra glasba iz pametnih naprav, ki nas je spremljala v predraziskovalno jutro. A ta vseeno ni preglasila obojesmernih glasov drobovja, ki že od nekdaj kraljujejo jamskim bivakom. Končno sem v Kaninu naletel na življenju prijazen bivak.

Neposredno pod bivakom sem imel priložnost in čast raziskovati z najbolj zagnano ekipo na svetu. Raziskovali smo nadaljevanja v fosilnih rovih in odkrili novo dvorano, ki jo mladci vztrajno zmerjajo z rovom. Vseeno pa notranji sveder ni povsem popustil; v izogib vklapljanju *postmortem*

pogona sem izbral možnost, da se proti večeru vzpnem do bivaka na globini 650 metrov in zjutraj nadaljujem ven. In sem užival samoto neskončnih brezen spodnjih delov jame, pri tem zataknil eno vrvi, ki sem jo sredi noči za kasnejši miren spanec odtaknil nazaj (in si pri tem pridela dodatnih 150 metrov dol-gor po vrvi, ampak spal sem pa le) in odpujsal belemu poletnemu dnevu naproti. Ta me je čakal čez kakšnih pet ur žimarjenja in plazenja.

Na jamarskem višku nisem kaj veliko razmišljal zakaj so jame take, kot so. Vedel sem, da sem tam zato, ker so in upal, da se ne končajo. V vseh Kaninskih jamah smo iskali galerije, a so čakale drug(j)e. Pa me je pot zanesla, da se skoraj preživljam z odgovarjanjem na vprašanje o tem zakaj so jame take in tam kjer so. In razumem? No ja, če zanemarim večino okoliščin in parametrov, ki so botrovali neki jami, razumem. Celo računalnik sem naučil, da mi računa razvoj jam in še tega včasih ne razumem. Pa vseeno se mi ob (možganskih) vremenskih motnjah porajajo naslednja vprašanja in možni odgovori. Glede na to, da GP ni znanstvena revija, si bom privoščil izlet v geofantazijo in seveda govoril le v hipotezah; kaj vem, mogoče jih kdaj še potrdimo.

Kako nastanejo sistemi brezno-meander-brezno?

Nekdo je rekel, da brezna nastanejo približno tako, kot da bi se »uscal v sneg«. Izjavi je kar težko oporekati, sploh, če nimaš teoretično in empirično boljšega modela. Pa vendar, že perspektiva obeh spolov meče različno sliko, zato pogledajmo še malo naokoli. Menim, da se ključ skriva v profilu meandrov, ki so velikokrat tipične ključavnice, včasih celo leče. Kar govori o vsaj delnem razvoju pod tlakom. In ne pozabimo, tudi brezna so včasih v profilu lečasta in somerna, kot bi nastala v zaliti coni. Kar pogledajte si kakšne fotografije brezen, npr. na strani Uroša Kunaverja. Morda so vsaj v nekem obdobju, npr. v času najbolj intenzivnega odtokanja iz ledenikov vzporedna vertikalna brezna nastajala sočasno, pri čemer so bila delno ali povsem zalita. Med dvema vzporednima potema bi na ta način lahko nastala razlika v tlaku, ki bi botrovala razvoju povezave vzdolž razpoke, ki ju povezuje in ji sedaj praviloma pravimo meander, pa če to v resnici je ali pa ni.

Zakaj so brezna velikokrat lečastih oblik, če so vadozna?

Del odgovora se morda skriva v prejšnjem – pa vseeno. Predstavljajmo si razvoj vertikalne razpoke, v katero teče voda na poti izpod ledenika v dolino. Vadozni razvoj pomeni, da je vodna pot dovolj prevodna, da voda ne teče pod tlakom, pač pa s prosto gladino. Vadozni razvoj se lahko začne, šele ko je sistem dovolj razvit, da požre

ponujeno vodo izpod ledenika. Pa še to ni prav enostavno; predstavljamo si, da eni izmed mnogih poti, ki drenirajo ledenik, uspe. Ker je dovolj prevodna, lahko odvede več vode, tlak na njenem ustju pade, kar omogoči, da zajame več vode iz ledenika. Tudi ledenik je ene vrste vodonosnik, v tem primeru v stiku z nastajajočim kraškim. Tja, kjer je kraški najbolj učinkovit, se bo usmeril tudi tok v ledeniku. Skratka, najbolj uspela pot ne le, da najhitreje raste sama

Zombi po povratku iz P4, avgust 2018 (foto: Franci Gabrovšek).

Špela Borko

PREGLAD DEJAVNOSTI V KANINSKIH GLOBINAH

Brezno Rumenege maka (P4) je še vedno (in vedno bolj) aktualna jama našega društva. Od zadnjega prispevka je v svoje globine zvalil (in njih duše ugrabil) kar nekaj novih perspektivnih Članov. Prebudilo se je tudi Renejevo brezno in vsi z nestrpnostjo pričakujemo spojitve v Sistem JOZL. V nadaljevanju povzemam odkritja, rumeni tisk, najnovejši načrt in vse ostale drobtinice zadnjega leta.

Januar do julij 2018 – Neznana zarota nam je v začetku leta 2018 poslala obilje vikend padavin. Zato smo se v jamo vrnili šele na poletnem taboru. Kljub temu smo v slabe pol leta Kaninske globine obiskali kar enajstkrat.

Kaninski tabor 2018

28. do 30. julij 2018 – Anže, Bor in Diba so do bivaka Stella napeljali telefonsko žico, nato pa šli na skrajni južni konec jame, ki se nadaljuje v smeri Velba (Last Minute) in jamo približali Velbu za novih 50 m. Bojda se je kabel v povprečju zapletel vsake 2 m, kar je pri 1 km dolžine kar veliko zapletov. A je vseeno odlično povlečen, le Anžetovo smrčanje je rahlo oviralo komunikacijo.

zase, ampak si vzame tudi vse več toka, kar njeno rast še pospeši. Posledično bi lahko to pomenilo, da se v taki poti dolgo vzdržuje tok pod tlakom, v katerem brezna in rovi rastejo po celem obodu. Ko se to konča, pa se brezna preoblikujejo z vrezovanjem v bok, horizontalnejši rovi pa v dno; vse skupaj raste podobno kot kanjoni na površju. Še to, povečan specifični odtok v neko točko na površju lahko povzroči, da voda pod ledenim pokrovom na tisti točki in v njeni okolici učinkoviteje odnaša skalno površje, pri čemer bi lahko nastajale globeli, ki jih na podih ni malo.

Zakaj so fosilni rovi v P4 in še kje na debelo obloženi z blatom?

Strogo gledano to ni blato, ampak jamski sediment. In kjerkoli je ta porazdeljen po celem obodu rova, kaže na to, da je voda takrat zalivala celoten profil rova. In ta je morala teči dovolj počasi, da se je usedalo tudi najfinejše blato.

Obstaja še cel kup vprašanj, kot to, zakaj so v P4 in še kje veliki prostori v veliki globini, če je pa voda najbolj agresivna na vrhu, ter kaj predstavlja zalita cona na dnu Reneja. O tem in še o čem pa kdaj drugič, če me le spravijo nazaj v temo.

29. do 30. julij 2018 – V nedeljo jim je sledila fotografska ekipa (Matija, Lojze, Beki, Uroš), ki je to pot jamo poslikala do bivaka Huston (-650). Fotograf je tam prišel do poznanega zaključka – »peštiranje je jebeno delo in njega noben ne bo jebal«, zato so spodnje dele preskočili.

29. julij 2018 – Lanko, Gilly in Vid so se šli ogrevat do -520 in vmes preopremili poškodovane vrvi.

30. julij do 1. avgust 2018 – Lanko, Gilly in Jure so zamenjali prvo globinsko ekipo. Širili so podor tik pod šotorom v Stelli in se priširili 33 m globlje, kjer so pustili odprto nadaljevanje. Gilly je na poti ven odvrгла svoj rack (čudna jenkijevska naprava za spuščanje po vrvi). Ni ji bilo vseč pomanjkanje dvojnih pritrdišč (tudi meni ni).

1. do 3. avgust 2018 – Proti dnu se je odpravila medgeneracijska zasedba (od minimuma, preko mediane, do maksimuma): Klemen, Vid, Špela, Diba in Franček. Spustili smo se v brezence, nad katerim se je ustavila prejšnja ekipa in našli peščen fosilni meandrič s prepihom. Nekaj 10 m in ožina. Po minimalni modifikaciji smo zdvijali